

Borsod példája

Mint az elmúlt héten arról tudósításokban beszámoltunk, a Népművelési Intézet kezdeményezésére országos jellegű tanácskozás volt Ózdon. (Érdesen megjegyezni, hogy fél esztendővel immár másodszor volt e borsodi iparvárosban országos népművelési eszmecsere.) A választás azért esett Borsod megyére, és azon belül is Ózdra, mert megyénk a közművelődési intézmények közös fenntartásában országosan is figyelmet érdemlő eredményekkel büszkélkedhet, s mert Ózdon különösen jó példája található ennek. Ózd eredményeire nemcsak a helyiek büszkék, hanem egész Borsod megye is szívesen vállalja magáénak, és egy későbbi alkalommal érdekes is lesz vele megismertetni. Előbb azonban a Borsod megyei eredményekkel ismerkedjünk meg, melyeknek egyik, igen fontos összetevője az a tevékenység, amit a kétnapos tanácskozás „ózd-i modell”-ként emlegetett.

Borsod megyében már a 4/1965-ös művelődésügyi miniszteri rendelet jóval megelőzve jelentkeztek a közös fenntartás első jelei. A közművelési munka hatékonyságának növelése, az intézmények tevékenységének összehangolása, az anyagi, személyi feltételek megjavítása érdekében egy sokat ígérő folyamat indult meg 1962-ben Borsodban. A megyei tanács és a Szakszervezetek Borsod megyei Tanácsa az „egy falu, egy könyvtár” elvből kiindulva határozatot hozott, hogy egy településen csak egyfajta könyvtár működjék, ne versengjenek egymással a tanácsai és szakszervezeti fenntartású intézmény, kössenek megállapodást közös fenntartásra, és az a szerv legyen az intézmény működtetője, amelynek egysége erősebb, életképesebb. E határozat nyomán elsőként Ózdon született megállapodás a könyvtárak közös fenntartására, és azóta a városban e feladatot a szakszervezeti könyvtár látja el. A példát több helyen követték, elsőként Rudabányán, Királdon és Hollőházán.

Az 1965-ben megjelent-

tett, és már előbb hivatkozott 4/1965-ös, a közös fenntartást szabályzó művelődésügyi miniszteri rendelet eredményeként született meg Miskolcon a Borsod megyei Művelődési Központ, az SZMT, a megyei, a Miskolci városi és a Miskolci járási Tanács közös fenntartásában, majd 1967-ben Ózdon létrejött Ózdi Népművelési Intézmények címszó alatt a város közös fenntartású közművelődési intézményhálózata (amelyből sajnálatos módon, még ma is hiányzik a farkaslyuki és bánsszállási művelődési intézmény bekapcsolódása). 1967-ben Leninvárosban, 1969-ben Sajóabonyban és Kazincbarcikán született ilyen megállapodás. Jelenleg öt közművelési intézmény működik Borsod megyében közös fenntartásban. Ez a szám sajnálatosan kevés a megye nagyságához képest, s arra kell törekedni, hogy a hálózat bővüljön, szaporodjék Borsodban az ilyen módon működtetett közművelési intézmények száma. Az eddigi tapasztalatok, melyek immár országos példaként szolgálnak, megyei szinten is, meg kell, hogy győzzenek sok fenntartó szervet.

A közös fenntartás előnyeit eredményeit az intézmények tartalmi munkájában, a munka színvonalának emelkedésében, tevékenységük hatékonyságának növekedésében határozottan lehet tapasztalni. A megnövekedett anyagi lehetőségek, a jobb feltételek, a személyi erők koncentrációja erőteljesen éreztetik pozitív hatásukat.

A települések kulturális életében — különösen Leninvárosban és Ózdon — döntő helyet foglal el a közös fenntartású intézmény, Kazincbarcikán a város egészére kiterjedő munka még csak elkezdődött, megfelelő következtetéseket levonni még nem lehet, de az eddigi tapasztalatok biztatók.

Borsod megyében mind az öt közös fenntartású intézmény működtetője a szakszervezet, támogatói a tanácsok. A közös fenntartásról szóló megállapodások mindenütt rögzítettek bizonyos jogokat a működtető és támogató szervek számára. A

tanácsok és szakigazgatási szervek állami felügyeleti jogai sok esetben keverednek a támogatót megillető jogokkal, s ebből adódóan helyenként kifarokolt bizonytalanság tapasztalható. A közös fenntartású intézmények irányítása több csatornás, talán kissé bonyolult. A szakszervezeti területen túlzottan centralizáltak tűnő szakmai irányítás napjainkban esetleg felülvizsgálatra szorul. A helyi szerveknek több jogi lehetőség kívánatos. Erdemes még egy gondolatra itt kitérnünk: nem jó, ha a támogató szervek a támogatási összeg átutalásával le tudottak vésni a közös fenntartás rájuk eső részét.

A Borsod megyei közös fenntartású közművelődési intézmények működési tapasztalatai alapján egyre jobban kirajzolódik a művelődési központok sajátos profilja, melyet nagy mértékben a helyi igények formálnak. Tervszerű, összehangolt munka van kibontakozóban, bár néha érződik, hogy a központi intézmény — a kisugárzó pozitív hatás mellett — árnyékban marad a peremkerületek hozzácsatolt fiókintézményeinek tevékenységére. Az eddigi tapasztalatok egyben már a feladatokat is meghatározzák. Legelőször azt, hogy további felvilágosító, meggyőző munkával növelni kell a közös fenntartású intézmények számát. Küzdeni kell a munka hatékonyságát gátló, rossz értelemben vett tulajdonosi szemlélet ellen. Az üzemen kívül állami gazdaságokat, szövetkezeteket, ktsz-eket is meg kell nyerni e célra. Az irányító-ellenőrző munkában nagyobb szerepet kell biztosítani a tanácsoknak, jobban törekedni a differenciált, szakosított tevékenységre, a település sajátos kulturális arculatának kialakítására. Mindezt meg kell figyelni a fordítást a betanított és segédmunkások, valamint a bejáró dolgozók kulturális el-látására.

A borsodi tapasztalatok az elmúlt évek tükrében kedvezőek, de további munkára sarkallók is. Az ózdi országos tanácskozás — bár példaként állított minket — kötelezettséget is rótt ránk.

Benedek Miklós

Tájak, gondolatok, önállóság

Az I. miskolci téli tárlat néhány tanulsága

Vároterem.

Szuresik János rajza.

Tíz ORSZÁGOS kiállítás után, s azok egyenes folytatásaként idén először miskolci téli tárlat néven nyílt meg képzőművészeink e hagyományos, kétvétenként rendezett seregszemléje. Indokolt a kérdés: a névváltozás mit jelent, mire utal? Vajon csak a megrendezés feltételeinek szerényebb voltát kívánja érzékeltetni? Vagy az új név új kiállítás-szervező koncepciót is jelöl, tartalmi változást, megújulást, a profil karakteresebb érvényesítését?

Azt kell mondanunk, hogy az első téli tárlat sok rokonszenves vonása mellett épp e kérdésekre nem tud egyértelmű s meggyőző választ adni.

Vagy épp ezt a sokértelműséget és heterogenitást, ezt a szemléleti oldottságot kell karakternak, megkülönböztető s meghatározó arculatnak tekintenünk, s egyben feleletünk is? Van-e, lehet-e sajátos arculata, szellemi rokonuláson alapozott önállósága, érzékelhető szemléleti közös-sége tájunk képzőművésze-tének? A kérdésekre újabb kérdések sorjázának feleletül.

A galéria meglehetősen korlátozó szűkösége mellett is 135 alkotás fogadja a tárlat vendégeit. 54 festmény mellett 45 grafikai lap és 34 kispasztikai mű alkotja a műfajilag — legalább is számszerűségében — arányosan válogatott, szerkesztett anyagot. A festmények legtöbbje olajfestmény, s a méreteket tekintve a táblaképek hagyományos arányai érvényesülnek. A grafikai művek annál változatosabb képet mutatnak technika dolgában s ez természetesen is; bár a sokszorosító technikák a rézkarc, a fa- és linometszet és

a könyvomat meghatározóan érvényesül az anyagban. Különösen érdekes, hogy a korábbi évekhez képest művészeink mintha nagyobb kedvvel alkalmazták a litográfiai eljárást. Hogy nem véletlenül, azt az bizonyítja, hogy a tárlat grafikai anyagának talán legemlékezetesebb alkotásai Felely Gyula litográfiai s Czinke Ferenc A szenvedés virágai című lapja. A szobrászati anyagból Asszonyi Tamás nagyon szép éremplasztikáira s id. Szabó István egyszerűségükben lenyűgöző expresszívitású faszobrait, Németh Mihály Táncolók-jára, Varga Imre Derkovits-szobrára figyeltünk fel.

MIELŐTT AZONBAN részletesebb elemzésre térnénk, külön szólnunk kell a tárlat meghívott művészeinek, a mai magyar képzőművészet reprezentánsainak a tárlaton való örvendetes jelenlétéről. Igaz ugyan, hogy e jelenlét a joggal elvárhatóan lényegesen korlátozottabb s eléggé esetlegesnek tűnik, ez azonban nem a kiállítás szervezőin és rendezőin múlt nyilván. Mindenesetre arra figyelmeztet, hogy a következő tárlatok időben is hosszabb s intenzitásában pedig alaposabb, gondosabb előkészítésnek kell majd megelőznie. Bernát Aurél, Kmetty János, Bálint Endre, Domangovszky Endre, Kokas Ignác, Csohány Kálmán, Kerényi Jenő munkái emelik a tárlat értékét, rangját képzőművészetünk életében. Kívülük a következő téli tárlatokon reméljük, találkozhatunk majd piktúráink s szobrászatunk más reprezentánsaival is.

Szuresik János kapta meg Miskolc város nagydíját kiállított képeiért. Három realista fogantatású képe közül különösen az Öregség és a Vároterem ragad meg. Emberábrázolásából humánus, s mely együttérzés sugárzik; monumentális látásmódja, s a széles esztendőszakokból szabaddan kibomló, élő színlírág költői erejűvé emeli az egyszerű emberek mindennapi életének elcsúszott pillanatait.

Lehetne talán az emberábrázolásnak e realista mélysége s tisztasága, e drámai patószu humanizmus is útja s része azon karakter kibontakozásának, melyről a bevezetőben szövegtünk. Művészeinktől nem kéri senki, hogy kohókat s gyárkéményeket, hazug pózokba merevített olvasztárokat fessenek; de hol van piktúráinkban a munka való és megélt, átértett megjelenítése, a munkásé, akinek naponkénti helytállása füstben, porban, hőségben, ez a minden erőt igénybe vevő, minden izmot, izületet meg-szajdító küzdelem hősiessége, egyszerűbb emberi tett,

semhogy ne lehetne alkotások méltó témája. A vásárhelyi piktúra a paraszti élet, a paraszti munka megőrkítésében maradványt alkotott. S éppen azzal, hogy szakított a hamis pózokkal, az illúziókkal. Oszinte és hiteles, szinte szociografikus pontosságú kép bontakozik ki e művészek alkotásaiból immár az új, a megváltozott paraszti életéről is. A munkásság életének, napi munkájának ilyen őszinte, pózoktól mentes ábrázolásával azonban mindmáig adós kéne művészetünk.

EGY MÁSIK irány, másféle lehetőség érik mind teljesebbé a Miskolcon és Borsodban élő s munkálkodó képzőművészek, elsősorban grafikusok jelentékeny csoportja munkásságában. Felely Gyula, Lenkey Zoltán, Lukovszky László, Pető János művei, de más alkotók művészeteti s tükröz intellektuális elmélyülésre való hajlamot és tudatos törekvést. Ezen a kiállításon Felely Bartók-sorozatára s Lenkey groteszk hatású, asszociatív szerkezetű grafikai lapjaira, mint a tendencia jellemző s egyben művészileg is kiemelkedő reprezentációra utalnánk. Felely absztrahált föltés vonalkultúrája, a látványt grafikai jellel átlyenegető gondolatúsága minden vonzó szellemi töltés, lebilincselő artiztikum mellett is szakkut-cával fenyeget, az absztrakt művészet szakkutájával, a szubjektívizmussal céltalanságával. Lenkey szürrealisztikus komponáltságú műveit nem szakadnak el annyira a látványtól, a láthatótól, mint Felely. Hol vidámabb, hol keserűbb gunyorosságuk, a groteszk látás egysége teszi őket vonzóvá itt is. Ismétlődéseiben azonban az ő művészet is veszíthet erejéből.

Nem borsodi ugyan, de szellemében jellegzetesen ide kapcsolódik Czinke Ferenc, aki egy, a népi formák, népművészeti motívumok világából táplálkozó absztrakt kifejezés mód, a látványfestést túllépő asszociatív szerkesztés és jelképrendszer kialakításán munkálkodik művészetében. Lapjai — a már említett litográfiája mellett a Karcsai legenda két fametszete — szépek, megragadóak.

Jó érzéssel láttuk Barczy Pál lapjait, amelyek a művész megnövekedett alkotókedvét mutatják; árvízi sorozatát e lapok kifejezésbeli szépsége, ereje mellett a friss élmény, a téma igényes, művészi meg-ragadása is dicséri. Kunt Ernő különleges technikával, papírkivágással formált képe, az Ós a művész két szép olajfestménye mellett újabb bizonyítéka el nem apadó újító, kísérletező kedvének. A már említett Lukovszky László Emlékezés-sorozatának lapjai, Pető János Csodaszarvasa és Holdutasa mellett szívesen gyönyörködünk Seres János olajfestményeiben és grafikai lapjaiban. Mazsaroff Miklós három igen szép s művészetének további teljesebbé mutató olajtemperájában, Papp László és Zsig-nár István tájképeiben.

A MISKOLCI téli tárlat egészében méltó folytatása a korábbi országos kiállításoknak. Az a törekvés, hogy ne váljon provinciálissá, ne vidéki rajztanárok kiállítási lehetőségét jelentse, ez a rokonszenves igényesség nyilván töretlen marad a következő téli tárlatokon is, amelyek majd a most megválaszolatlanul maradt kérdésekre is választ adhatnak.

Papp Lajos

A Miskolci Kamarakórus és a szimfonikusok kamarazenekarának hangversenye

Vezényelt: Reményi János

Egy-egy város szellemi épülete a kultúra köveiből rakódik egymásra. Az intézmények munkája, az oktatás, a közművelődés, a tudomány és a művészetek egyaránt hozzájárulnak. Megépítése, kialakítása hosszú, tervszerű áldozatos munkát kíván anyagiakban, szellemiekben egyaránt. Ehhez a szellemi épülethez a művészetek is nélkülözhetetlenek. Egy-egy kiállítás, hangverseny egymásba kapcsolódása eredményezhet kisugárzó hatást, alakítja egy-egy város szellemi levegőjét, hagyományait.

Jelen esetben a zeneművészeti élet megnyilvánulásaira fordítva figyelmünket, nem lehet közömbös, milyen nagyobb, a város mindennapi zenei életén túlmutató alkalmat tud nyújtani az érdeklődőknek és a hazai zeneművészetnek.

Piasetzky NDK-beli orgonaművész tolmácsolásában. A vállalt feladat a kórusnak a mindennapokat meghaladó, de azt dicséretesen megoldó teljesítmény volt. Bach hatalmas fűgáinak megszólaltatása zeneileg és fizikailag egyaránt nagy próba. Bemutatásukat — a feladat nagyságából eredően — feszültség kíséri. Nem sokkal kisebb igényű a nagy angol zeneszerzőnek, Purcellnek a műve sem. Ez a belső fokozott koncentráció néha alig észrevehetően, máskor talán erőteljesebben érződött, különösen a kényesebb szólambelépéseknél. S bár korrekt, nagyszabású hatást eredményezett, a szólamok áradását olykor lefékezte. Az összehangolás mégis felemelő, impozáns volt, különösen a Bach kantáta záró része, diadalmas ragyogásával. A szólások nehéz szerepükben művésziellen helytálltak.

Reményi János mindvégig töretlen bizottsággal, a művek teljes értésében olyan produkciót eredményezett, amelyet zenei életünk szempontjából örömmel számon lehet tartani. A közönség megérdemelten ünnepelte a szereplőket. Az átélést a ma-

gyar szöveg jobban szolgálta volna az óangol és német helyett.

A Händel orgonaversenyt ilyenek képzeljük, mint Erich Piasetzky játszotta. Ilyen ünnepinek és szépen formálnak.

V. Zalán Irén

Kentaur.

Felely Gyula rajza.